https://doi.org/10.34142/23129387.2026.74.10
УДК 159.923.2
ORCID 0009-0002-4938-5944

ШКАЛА ОЦІНКИ ЗАДОВОЛЕНОСТІ ВЛАСНИМ ТІЛОМ У ЖІНОК

Вадим С. Василевський
Державний вищий навчальний заклад «Донбаський державний педагогічний університет»
докторант за спеціальністю С4 Психологія
E-mail: vadik.vasilevskiy@gmail.com

Актуальність дослідження. Сучасні соціокультурні тенденції, що включають дедалі більше зміщення життєвого простору людини у віртуальний світ, пропагування певних стандартів зовнішнього вигляду, швидко змінюються і вислизають перед тим, як вдається до них наблизитися, пропонують фокусувати увагу на власному тілі як на чомусь, здатному гарантувати соціальний успіх, прийняття, досягнення. В даний час проблеми негативного ставлення до власного тіла набувають все більшої поширеності. Окремим питанням залишається визначення міри співвідношення уявлень про значущість тих чи інших частин тіла в оцінці привабливості зовнішності та їх самооцінкою.

Метою представленого дослідження є створення психодіагностичного інструментарію для вивчення когніцій про значущість тих чи інших частин тіла у жіночій привабливості у структурі самосвідомості та самооцінки цих частин тіла у жінок.

Результати. Представлений опитувальник був створений для діагностики самооцінки та міри задоволеності окремими частинами тіла. Емпіричний аналіз показників значущості окремих частин тіла в оцінці жіночої привабливості показав, що самі жінки найбільш значущими частинами визначають обличчя, очі, ніс, шкіру, волосся та вагу, вуха та зуби, а наймеш значущими - ступні, спина та грудна клітина. Було показано, що значущість в оцінці привабливості таких частин тіла, як вуха, шия, живіт, ноги та ніс зростає по мірі зростання незадоволеності власним тілом. При легкій

незадоволеності власним тілом значущість грудної клітини, тазу та колін є вищою в оцінці жіночої привабливості.

Виявлено, що за умови адекватного ставлення до свого тіла задоволеність окремими частинами тіла у жінок є найвищою і такою що відповідає високому рівню. Загалом жінки із адекватним ставленням до свого тіла помірно задоволені власним обличчям, очима, стегнами, волоссям, носом, зубами, вухами та вагою. Вони мають високу самооцінку привабливості власних щелеп, шиї, грудної клітини, грудей, спини, животу, рук і кистей, сідниць, ніг, колін, ступнів, зросту.

Загалом легка незадоволеність тілом у жінок передбачає більш критичну оцінку привабливості власних сідниць та незадоволеність власною вагою у жінок. Жінки із легкою незадоволеністю тілом адекватно оцінюють власний ніс, вуха, зуби, щелепи, шию, груди.

Висока незадоволеність власним тілом у жінок передбачає найбільш критичні оцінки власних частин тіла, особливо обличчя, носу, грудей, ніг, стегон, колін та ваги, що виступають важливими чинниками в оцінці жіночої привабливості.

Ключові слова: *психодіагностика, опитувальник, задоволеність зовнішністю, задоволеність тілом, привабливість, психометричні показники, жінки, образ тіла.*

Women's body satisfaction scale

Vadim S. Vasilevsky

State Higher Educational Institution "Donbass State Pedagogical University"
doctoral student in the specialty C4 Psychology
E-mail: vadik.vasilevskiy@gmail.com

Relevance of the study. Modern socio-cultural trends, which include the increasing displacement of a person's living space into the virtual world, the promotion of certain standards of appearance, rapidly changing and slipping away before one can approach them, suggest focusing attention on one's own body as something capable of guaranteeing social success, acceptance, and achievement. Currently, the problems of a negative attitude towards one's own body are becoming more and more widespread. A separate issue remains the determination of the degree of

correlation between ideas about the significance of certain parts of the body in assessing the attractiveness of appearance and their self-esteem.

The Aim of the presented study is to create a psychodiagnostic tool for studying cognitions about the significance of certain parts of the body in female attractiveness in the structure of self-consciousness and self-esteem of these parts of the body in women.

Results. The presented questionnaire was created to diagnose self-esteem and the degree of satisfaction with individual parts of the body. Empirical analysis of the indicators of the importance of individual body parts in assessing female attractiveness showed that women themselves define the face, eyes, nose, skin, hair and weight, ears and teeth as the most significant parts, and the feet, back and chest as the least significant. It was shown that the importance in assessing the attractiveness of such body parts as ears, neck, stomach, legs and nose increases as dissatisfaction with one's own body increases. With mild dissatisfaction with one's own body, the importance of the chest, pelvis and knees is higher in assessing female attractiveness. It was found that, provided that they have an adequate attitude towards their body, satisfaction with individual body parts in women is the highest and corresponds to a high level. In general, women with an adequate attitude towards their body are moderately satisfied with their own face, eyes, hips, hair, nose, teeth, ears and weight. They have a high self-esteem of the attractiveness of their own jaws, neck, chest, breasts, back, abdomen, arms and hands, buttocks, legs, knees, feet, height. In general, mild body dissatisfaction in women involves a more critical assessment of the attractiveness of their own buttocks and dissatisfaction with their own weight in women. Women with mild body dissatisfaction adequately assess their own nose, ears, teeth, jaws, neck, breasts. High dissatisfaction with their own body in women involves the most critical assessments of their own body parts, especially the face, nose, breasts, legs, hips, knees and weight, which are important factors in assessing female attractiveness.

Keywords: *psychodiagnostics, questionnaire, satisfaction with appearance, body satisfaction, attractiveness, psychometric indicators, women, body image.*

Вступ. Сучасні соціокультурні тенденції, що включають дедалі більше зміщення життєвого простору людини у віртуальний світ, пропагування певних стандартів зовнішнього

вигляду, швидко змінюються і вислизають перед тим, як вдається до них наблизитися, пропонують фокусувати увагу на власному тілі як на чомусь, здатному гарантувати соціальний успіх, прийняття, досягнення. В даний час проблеми негативного ставлення до власного тіла набувають все більшої поширеності. Власне тіло експлуатується, свідомо та несвідомо, виставляється на оцінку, відчувається чужим, стає ворогом, відокремлюється від людини, «відмовляється підкорятися» або, навпаки, є єдиною можливістю самовизначення. У зв'язку з таким широким спектром труднощів, пов'язаних із переживанням власної тілесності, питання комплексного підходу до дослідження ставлення до тіла стає вкрай актуальним. Саме багатовимірний, багатоаспектний підхід до розуміння образу тіла із залученням всього спектра теоретичних та практичних розробок сучасних дослідників та авторів дозволить виявити можливості та труднощі психодіагностики образу тіла, компонента ставлення до власного тіла та визначити потенційні напрямки психологічної допомоги людям, які страждають від порушеного образу власного тіла.

У сучасних наукових дослідженнях, як вітчизняних, і зарубіжних, існують певні термінологічні розбіжності у розумінні образу тіла. У різних підходах, напрямках і навіть окремих дослідженнях під образом тіла можуть розумітися як розміри тіла, відчуття тіла в просторі, так і задоволеність людини своєю зовнішністю і т. д. Наприклад, американським психологом К. Томпсоном був запропонований список з шістнадцяти різних варіантів визначення образу тіла, кожне з яких мало на увазі виділення окремих аспектів (Thompson, 1990).

Поширеною є концепція П. Шильдера, який запровадив термін «образ тіла» та запропонував таке розуміння даного феномену: суб'єктивне переживання людиною свого тіла як психічного просторового образу, що формується за рахунок міжособистісної взаємодії (Schilder, 1999).

Інтерес представляє також когнітивно-поведінковий підхід Т.Ф. Кеша, який може включати широкий спектр

характеристик, наприклад, значимість зовнішності з метою оцінки себе в цілому, когнітивний аспект, що включає думки про власне тіло, понятійні спотворення; емоційний компонент (переживання, пов'язані з власним тілом) та поведінковий компонент, що передбачає певні практики та дії по відношенню до власного тіла (Cash, 2012).

Дослідники К. Глісон і Х. Фріт відзначають, що це одне з припущень, яке поширене у сфері наукових досліджень образу тіла, проте значущої кореляції між оцінкою розмірів власного тіла та суб'єктивного невдоволення своїм фізичним виглядом не було виявлено. Отже, питання розбіжності між об'єктивною реальністю та сприйняттям обсягів тіла та причин для подібної розбіжності залишається відкритим (Gleeson, Frith, 2006).

Крім цього, в науці залишається відкритим питання ставлення наступних проявів образу тіла до одного з компонентів, що виділяються: дисоціативні процеси - відчуття окремості себе від власного тіла, деперсоналізація - невпізнання себе, пов'язане не тільки з втратою відчуття цілісності і безперервності себе як особистості, але і приналежності власного тіла суб'єкту (Wilkhoo et al., 2024); дисморфофобічні прояви, що передбачають, з одного боку, спотворене сприйняття власного тіла та його окремих частин, яке викликає вкрай виражені та болючі переживання в цілому (Varma, Rastogi, 2015).

Проблема ставлення до власного тіла, пов'язаного не тільки з компонентом зовнішності, але і з його фізичним станом – наявністю хронічних болів, захворювань, що порушують нормальне тілесне функціонування, за яким може йти процес відторгнення власного тіла, невдоволення ним, відокремлення його від себе, як і у разі невдоволення зовнішнім виглядом також. Окремим питанням залишається визначення міри співвідношення уявлень про значущість тих чи інших частин тіла в оцінці привабливості зовнішності та їх самооцінкою. Тому **метою** представленого дослідження є створення психодіагностичного інструментарію для вивчення когніцій про

значущість тих чи інших частин тіла у жіночій привабливості у структурі самосвідомості та самооцінки цих частин тіла у жінок.

Методи дослідження. В основі створеної нами методики для оцінки співвідношення значущості та самооцінок частин тіла у жінок було взято список частин тіла із «Шкали оцінки рівня задоволеності власним тілом», розробленої О. Скугаревським, а також до нього додано такі параметр, як «вага».

У дослідженні взяло участь 84 жінки, віком 17-65 років.

Інструкція №1. Оцініть, будь ласка, у балах (від «0» до «5») ступінь значущості частин тіла для оцінки краси і привабливості зовнішності жінки, де 1 – зовсім не значущо, 2 – не значущо, 3 – частково значущо, 4 – значущо, 5 – дуже значущо.

Інструкція № 2. Тепер на другому бланку оцініть міру Вашої задоволеності окремими частинами власного тіла, де 1 - повністю незадоволений, 2 – не задоволений, 3 – частково задоволений, 4 – задоволений, 5 повністю задоволений.

Результати. Перевірка одномоментної надійності усіх показників склала 0,974670. Слід зазначити, що показники за параметрами «обличчя», «очі» та «зріст» погіршують одномоментну надійність опитувальника для вивчення когніцій щодо значущості частин тіла в оцінці жіночої привабливості. У таблиці 1 показано значення показників значущості та задоволеності тілом у жінок.

Найбільш значущими параметрами в оцінці жіночою привабливості самі жінки визначають обличчя, очі, ніс, шкіру, волосся та вагу. Ці параметри є найбільш значущими в оцінці жіночої привабливості на думку самих жінок, причому вони виявляють одностайність у цих уявленнях. Крім того, високу значущість в оцінці привабливості жінок виявляють такі параметри, як «вуха» та «зуби». Найменшу значущість в оцінці привабливості жінок мають такі параметри, як ступні, спина та грудна клітина.

Загалом жінки відрізняються помірною задоволеністю власним тілом. Найбільші оцінки мають такі параметри, як руки, кисті, щелепи, очі, зуби та ступні, найнижчі – вага, сідниці та груди.

Таблиця 1

Значення показників значущості та задоволеності тілом у жінок

№	Частини тіла	Значущість		Задоволеність	
		M	σ	M	σ
1	Обличчя	4,98	0,16	3,12	1,58
2	Очі	4,98	0,16	3,78	0,98
3	Ніс	4,20	0,40	3,15	1,60
4	Вуха	4,17	0,38	3,54	1,20
5	Зуби	4,17	0,38	3,70	1,06
6	Щелепи	3,33	0,70	3,93	0,90
7	Шия	2,65	1,03	3,79	0,95
8	Грудна клітина	1,88	1,32	3,96	0,87
9	Груди	3,35	0,84	3,11	1,19
10	Спина	1,94	1,41	3,72	0,89
11	Живіт	2,70	1,18	3,63	0,90
12	Руки (плечі і передпліччя)	2,51	1,26	4,01	0,88
13	Кисть, долоні	2,46	1,30	4,05	0,95
14	Сідниці	3,70	0,83	3,04	1,23
15	Таз	2,05	1,42	3,65	1,15
16	Стегна	3,56	0,80	3,16	1,24
17	Коліна	2,01	1,41	3,15	1,16
18	Ноги	3,56	0,80	3,06	1,28
19	Ступні	1,73	1,48	3,54	0,93
20	Шкіра	4,20	0,40	3,43	1,14
21	Волосся	4,20	0,40	3,13	1,31
22	Зріст	2,98	1,51	3,35	1,06
23	Вага	4,20	0,40	2,65	1,41

У таблиці 2 показано значення показників значущості частин тіла у жінок із різною мірою незадоволеності власним тілом.

Таблиця 2

Значення показників значущості частин тіла у жінок із різним ставленням до свого тіла

	Групи досліджуваних						H	p
	Адекватне ставлення до зовнішності		Легка незадоволеність зовнішністю		Висока незадоволеність зовнішністю			
	M	σ	M	σ	M	σ		
Обличчя	5,00	0,00	4,96	0,20	5,00	0,00	1,50	-
Очі	4,00	0,00	4,21	0,41	5,00	0,00	1,50	-
Ніс	4,00	0,00	4,17	0,38	4,32	0,48	5,66	-
Вуха	4,00	0,00	4,17	0,38	4,32	0,48	6,04	0,04
Зуби	3,00	0,00	3,40	0,80	4,32	0,48	6,04	0,04
Щелепи	2,00	0,00	2,79	1,10	3,42	0,69	5,15	-
Шия	1,13	0,34	1,89	1,39	2,84	1,12	9,69	0,01
Грудна клітина	3,00	0,00	3,40	0,85	2,47	1,39	12,73	0,01
Груди	1,31	0,60	2,02	1,48	3,53	1,07	2,82	-
Спина	2,13	0,34	2,70	1,23	2,26	1,59	2,77	-
Живіт	2,00	0,52	2,51	1,35	3,16	1,34	7,05	0,02
Руки(плечі передпліччя)	1,88	0,62	2,51	1,40	2,95	1,35	4,19	-
Кисть, долоні	3,56	0,51	3,66	0,87	2,84	1,34	4,31	-
Сідниці	1,13	0,34	2,13	1,57	3,89	0,94	1,48	-
Таз	3,13	0,34	3,64	0,82	2,63	1,26	17,31	0,001
Стегна	1,13	0,34	2,13	1,53	3,74	0,93	5,72	-
Коліна	3,13	0,34	3,55	0,83	2,47	1,39	12,48	0,01
Ноги	1,00	0,00	1,85	1,61	3,95	0,85	9,70	0,01
Ступні	4,00	0,00	4,21	0,41	2,05	1,61	5,32	-
Шкіра	4,00	0,00	4,21	0,41	4,32	0,48	5,66	-
Волосся	2,31	1,25	3,06	1,52	4,32	0,48	5,67	-
Зріст	4,00	0,00	4,21	0,41	3,32	1,57	4,45	-
Вага	5,00	0,00	4,96	0,20	4,32	0,48	5,66	-

Значущість таких частин тіла, як вуха, шия, живіт, ноги та ніс зростає по мірі зростання незадоволеності власним тілом. При легкій незадоволеності власним тіло значущість грудної клітини, тазу та колін є вищою в оцінці жіночої привабливості.

У таблиці 3 показано значення показників задоволеності частинами свого тіла у жінок із різною мірою незадоволеності власним тілом.

Таблиця 3

Значення показників задоволеності тілом у жінок із різним ставленням до свого тіла

	Групи досліджуваних						H	p
	Адекватне ставлення до зовнішності		Легка незадоволеність зовнішністю		Висока незадоволеність зовнішністю			
	M	σ	M	σ	M	σ		
Обличчя	4,94	0,25	3,15	1,44	1,53	0,51	39,76	0,0001
Очі	4,88	0,34	3,70	1,00	3,05	0,23	30,89	0,0001
Ніс	4,88	0,34	3,26	1,45	1,42	0,51	40,20	0,0001
Вуха	4,94	0,25	3,55	1,06	2,32	0,48	41,42	0,0001
Зуби	4,94	0,25	3,60	1,01	2,89	0,57	32,26	0,0001
Щелепи	4,88	0,34	3,72	0,95	3,63	0,50	22,56	0,0001
Шия	4,88	0,34	3,66	0,96	3,21	0,42	28,40	0,0001
Грудна клітина	4,75	0,45	3,77	0,96	3,79	0,42	25,79	0,0001
Груди	4,63	0,50	3,06	0,94	1,95	0,62	44,28	0,0001
Спина	4,69	0,48	3,57	0,90	3,26	0,45	25,06	0,0001
Живіт	4,75	0,45	3,45	0,85	3,16	0,37	31,48	0,0001
Руки (плечі і передпліччя)	5,00	0,00	3,79	0,93	3,74	0,45	25,79	0,0001
Кисть, долоні	4,94	0,25	3,81	1,04	3,89	0,66	18,77	0,001
Сідниці	4,69	0,60	2,83	1,01	2,16	0,76	36,26	0,0001
Таз	4,94	0,25	3,57	1,12	2,74	0,56	33,85	0,0001
Стегна	3,88	0,81	3,38	1,31	2,00	0,00	26,22	0,0001
Коліна	4,75	0,45	3,00	0,88	2,16	0,69	42,48	0,0001
Ноги	4,69	0,48	3,09	0,95	1,63	0,60	50,64	0,0001
Ступні	4,75	0,45	3,40	0,74	2,84	0,69	36,76	0,0001
Шкіра	4,81	0,40	3,28	0,90	2,63	1,12	32,81	0,0001
Волосся	4,88	0,34	3,15	0,93	1,63	0,60	52,56	0,0001
Зріст	4,63	0,72	3,09	0,93	2,95	0,78	25,49	0,0001
Вага	4,69	0,70	2,40	1,10	1,53	0,51	40,79	0,0001

При адекватному ставленні до свого тіла задоволеність окремими частинами тіла у жінок є найвищою і такою що відповідає високому рівню. При легкій незадоволеності власним тілом показники задоволеності окремими частинами тіла є нижчою, ніж при адекватному ставленні до тіла, проте вищою, ніж при високій незадоволеності тілом. Загалом легка незадоволеність тілом у жінок передбачає більш критичну оцінку привабливості власних сідниць та незадоволеність власною вагою у жінок. Висока незадоволеність власним тілом у жінок передбачає найбільш критичні оцінки власних частин тіла, особливо обличчя, носу, грудей, ніг, стегон, колін та ваги.

У таблиці 4 показано значення показників розходження між значущістю та задоволеністю частинами свого тіла у жінок із різною мірою незадоволеності власним тілом.

Чим меншим є значення по кожному параметру, тим більша самооцінка частин тіла у жінок, а позитивні значення за параметрами вказують на низьку самооцінку частин тіла. Значення, наближені до нуля, вказують на адекватність самооцінки тіла.

Загалом жінки із адекватним ставленням до свого тіла помірно задоволені власним обличчям, очима, стегнами, волоссям, носом, зубами, вухами та вагою. Вони мають високу самооцінку привабливості власних щелеп, шиї, грудної клітини, грудей, спини, животу, рук і кистей, сідниць, ніг, колін, ступнів, зросту.

Жінки із легкою незадоволеністю тілом адекватно оцінюють власний ніс, вуха, зуби, щелепи, шию, груди.

Висновки. Представлений опитувальник був створений для діагностики самооцінки та міри задоволеності окремими частинами тіла. Емпіричний аналіз показників значущості окремих частин тіла в оцінці жіночої привабливості показав, що самі жінки найбільш значущими частинами визначають обличчя, очі, ніс, шкіру, волосся та вагу, вуха та зуби, а наймеш значущими - ступні, спина та грудна клітина.

Таблиця 4

Значення показників задоволеності тілом у жінок із різним ставленням до свого тіла

	Групи досліджуваних						H	p
	Адекватне ставлення до зовнішності		Легка незадоволеність зовнішністю		Висока незадоволеність зовнішністю			
	M	σ	M	σ	M	σ		
Обличчя	0,06	0,25	1,81	1,45	3,47	0,51	39,83	0,0001
Очі	0,13	0,34	1,26	1,03	1,95	0,23	29,92	0,0001
Ніс	-0,87	0,34	0,96	1,43	2,89	0,74	43,45	0,0001
Вуха	-0,94	0,25	0,62	1,05	2,00	0,75	43,47	0,0001
Зуби	-0,94	0,25	0,57	1,06	1,42	0,84	33,94	0,0001
Щелепи	-1,87	0,34	-0,32	1,27	-0,21	0,92	26,45	0,0001
Шия	-2,88	0,34	-0,87	1,48	-0,37	1,21	31,84	0,0001
Грудна клітина	-3,62	0,50	-1,87	1,69	-1,32	1,53	24,38	0,0001
Груди	-1,62	0,50	0,34	1,11	1,58	1,50	40,78	0,0001
Спина	-3,38	0,62	-1,55	1,63	-1,00	1,45	26,66	0,0001
Живіт	-2,62	0,62	-0,74	1,52	0,00	1,29	30,49	0,0001
Руки (плечі і передпліччя)	-3,00	0,52	-1,28	1,70	-0,79	1,40	21,99	0,0001
Кисть, долоні	-3,06	0,57	-1,30	1,78	-1,05	1,68	17,07	0,0001
Сідниці	-1,13	0,72	0,83	1,24	1,74	1,41	33,48	0,0001
Таз	-3,81	0,40	-1,45	1,92	-0,11	1,56	35,20	0,0001
Стегна	-0,75	1,00	0,26	1,58	1,74	0,93	24,97	0,0001
Коліна	-3,62	0,50	-0,87	1,57	0,32	1,16	43,21	0,0001
Ноги	-1,56	0,63	0,47	1,20	2,32	1,20	45,73	0,0001
Ступні	-3,75	0,45	-1,55	1,78	-0,79	1,78	34,79	0,0001
Шкіра	-0,81	0,40	0,94	1,01	1,68	1,45	31,76	0,0001
Волосся	-0,87	0,34	1,06	0,96	2,68	0,89	52,37	0,0001
Зріст	-2,31	1,14	-0,02	1,64	0,37	1,50	23,11	0,0001
Вага	-0,69	0,70	1,81	1,17	2,79	0,42	43,02	0,0001

Було показано, що значущість в оцінці привабливості таких частин тіла, як вуха, шия, живіт, ноги та ніс зростає по мірі зростання незадоволеності власним тілом. При легкій незадоволеності власним тілом значущість грудної клітини, тазу та колін є вищою в оцінці жіночої привабливості.

Виявлено, що за умови адекватного ставлення до свого тіла задоволеність окремими частинами тіла у жінок є найвищою і такою що відповідає високому рівню. Загалом жінки із адекватним ставленням до свого тіла помірно задоволені власним обличчям, очима, стегнами, волоссям, носом, зубами, вухами та вагою. Вони мають високу самооцінку привабливості власних щелеп, шиї, грудної клітини, грудей, спини, животу, рук і кистей, сідниць, ніг, колін, ступнів, зросту.

Загалом легка незадоволеність тілом у жінок передбачає більш критичну оцінку привабливості власних сідниць та незадоволеність власною вагою у жінок. Жінки із легкою незадоволеністю тілом адекватно оцінюють власний ніс, вуха, зуби, щелепи, шию, груди.

Висока незадоволеність власним тілом у жінок передбачає найбільш критичні оцінки власних частин тіла, особливо обличчя, носу, грудей, ніг, стегон, колін та ваги, що виступають важливими чинниками в оцінці жіночої привабливості.

Етика, фінансування, конфлікт інтересів. Автори підтверджують дотримання принципів та стандартів публікаційної етики, що відповідають COPE та рекомендаціям міжнародних медичних редакторів. Зовнішнє фінансування не отримувалося. Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

Література:

Cash, T. F. (2012) Cognitive-Behavioral Perspectives on Body Image. Encyclopedia of Body Image and Human Appearance. 1, 334–342. DOI: http://dx.doi.org/10.1016/b978-0-12-384925-0.00054-7.

Gleeson, K. & Frith, H. (2006) (De)constructing Body Image. Journal of Health Psychology. 1 (11), 79–90. DOI:http://dx.doi.org/10.1177/1359105306058851.

Schilder, P. (1999) The Image and Appearance of the Human Body. London. 362 p. DOI:http://dx.doi.org/10.4324/9781315010410

Thompson, J. K. (1990) Body Image Disturbance: Assessment and Treatment. Elmsford. New York. 140 p.

Varma, A. & Rastogi, R. (2015) Recognizing Body Dysmorphic Disorder (Dysmorphophobia). Journal of Cutaneous and Aesthetic Surgery. 8 (3), 165–168. DOI: http://dx.doi.org/10.4103/0974-2077.167279.

Wilkhoo, H. S., Islam, A. W., Reji, F., Sanghvi, L., Potdar, R. & Solanki, S. (2024) Depersonalization-Derealization Disorder: Etiological Mechanism, Diagnosis and Management. Discoveries (Craiova). 12 (2), 190–201. Available from: DOI: http://dx.doi.org/10.15190/d.2024.9.

Отримано: 10 01 2026 року
Прорецензовано: 08 02 2026 року
Прийнято до друку: 20 02 2026 року